

BUITEN

13^e JAARGANG N°. 12

ZATERDAG 22 MAART 1919.

Foto C. Steenbergh.

AAN HET MARKPLEIN TE OUDEWATER.

LINKS DE WAAG, WAARIN TOT IN DE ACHTTIENDE EEUW DE VAN TOOVERIJ BESCHULDIGDEN WERDEN GEWOGEN: RECHTS HET ZOOGENAAMDE HUIS VAN ARMINIUS, GEBOUWD OP DE PLAATS VAN HET GEBOORTEHUIS VAN DEN BEKENDEN THEOLOOG, WIENS MEENINGEN DRIE EEUWEN GELEDEN ZOOVEEL BEROERING HEBBEN VERWEKT.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

AAN HET MARKTPLEIN TE OUDEWATER, GEÏLL.	BLZ. 133, 135
BROEDERSCHAP (II), DOOR JOHN GALSWORTHY	BLZ. 134
HET LANDGOED „NIJENBURG" ONDER HEILO, DOOR VAN DEN B., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 136, 139
DWARSKOP, DOOR JOB STEYNEN	BLZ. 137
DE KARAVAN-RUSTPLAATS, NAAR HET FRANSCH VAN ALPH. DAUDET	139
VERDWEENEN KLOOSTERS IN ROTTERDAM, DOOR K. L. SCHAMP, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 140—141
SIERBESSEN, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 142
LENTEFEESTEN BIJ DE PARSIS, DOOR G. WIJGMANS	142
DE EERSTE CROCUS (GEDICHT), DOOR J. G.	143
DE PELSJAGERS, DOOR HULBERT FOOTNER (28)	143
DE OUDE ST. ANNA-KAPEL TE HEUSDENHOUT NABIJ BRED, ILLUSTRATIE	143
AANKOOP DER VEREENIGING „HENDRICK DE KEYSER", ILLUSTRATIE	144
BEDREIGD SCHON	144

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gevee alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie" of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten". Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Aan onze abonne's.

Toen in November 1.1. de oorlog eindigde en de wapenstilstand gesloten werd, meenden wij dat de aanmaakkosten van ons blad zouden dalen. Helaas, het tegenovergestelde is het geval. Zoolks algemeen bekend is, stegen in de laatste weken de loonen opnieuw, maar ook de prijzen der materialen. Het papier b.v. waarop het blad thans gedrukt wordt, kost per jaargang belangrijk meer dan wij aan abonnementsgeld ontvangen. En toch is dit papier slechts „Ersatz". Het eigenlijke kunst-drukpapier, waarop de illustraties zoo mooi uitkomen, is tot heden niet te krijgen. Wij kunnen echter aankondigen dat dit over eenige weken weer in ons bezit kan zijn, maar, de helft duurder dan dit „Ersatz", dat reeds 5 maal zoo duur is als het kunst-drukpapier dat wij vóór den oorlog gebruikten!

Wij moeten daarom onze abonne's vragen ons blad door deze crisis heen te helpen en het goed te keuren, dat wij een crisis-toeslag van 25 pCt. op den abonnementsprijs leggen. Dat is slechts 5 cent per week. Wij zijn daarmee volstrekt niet geheel geholpen, maar hebben ons dan nog heel wat kosten te getroosten om dit mooie blad in het leven te houden, tot de tijden weer eenigszins normaal worden, wat naar wij hopen voor het einde van dit jaar wel het geval zal zijn.

De uitgevers,
SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL.

BROEDERSCHAP

II) DOOR JOHN GALSWORTHY.

Uit het Engelsch vertaald door Leny Grondel—Chotzen.

„LUISTER eens: Te midden van die leefwijze, die in die dagen met den naam van Beschaving werd vereerd, was moed de eenige bron van hoop. Te midden van een duizendtal zenuwverstorende gewoonten, te midden van kroegen, van een alles overstelpenden stroom van geneesmiddelen, van een ondoordringbaren chaos van uitvindingen en ontdekkingen, terwijl honderden van achter hun kansel vandaan over dingen wauwelden, waarin slechts een allergeingst deel der bevolking geloofde en duizenden den eenen dag neerschreven, wat niemand na twee dagen wenschte te lezen, terwijl menschen de dieren in kooien opsloten en beren leerden dansen om de kinderen te vermaken, terwijl alle menschen vijandig tegenover elkaar stonden en — gelijk insecten boven een stilstaand water op een kalmen zomeravond plegen te doen — op en neer dansten zonder het minste begrip, waartoe dat diende, — te midden van dezen staat van zaken brandde de Moed levendig voort. Dit was de eenige lichtstraal in die trieste vallei." Hij stopte even omdat dit het laatste woord op zijn blad papier was, maar verlangend om verder te gaan, haastte hij zich naar zijn lessenaar. Vlug kwam Cecilia tusschenbeide:

„Hebt u er iets op tegen als ik het raam sluit, Vader?"

Mijnheer Stone maakte een ontkennend gebaar en Cecilia bemerkte, dat hij thans een tweede vel in zijn hand hield. Ze stond op en naar hem toegaand, zei ze:

„Vader, ik moet u spreken." Gelijktijdig pakte zij het koord van zijn werkjas en plukte aan de kwasten.

„Nee, doe dat niet," zei Mijnheer Stone. „Het houdt mijn broek op."

Cecilia liet het koord los. „Vader wordt werkelijk al te vreemd," dacht ze. Mijnheer Stone, die nu het tweede vel opnam, begon opnieuw:

„De reden was echter niet ver te zoeken...."

Wanhopig viel Cecilia hem in de rede:

„Ik wilde u graag spreken over dat meisje, dat hier komt om uw boek over te schrijven."

Mijnheer Stone liet het vel papier zakken en stond daar een weinig gebogen. Zijn blauwe oogen, waarin witte lichtplekjes bij de pupil zichtbaar waren, staarden zijn dochter aan.

„Nu luistert hij," dacht Cecilia.

Haastig ging ze voort: „Hebt u haar absoluut noodig, Vader? Kunt u het niet zonder haar stellen?"

„Zonder wie?" vroeg mijnheer Stone.

„Zonder het meisje, dat hier voor u het boek overschrijft."

„Waarom?"

„Wel, om deze grondige reden...."

Mijnheer Stone sloeg weer zijn oogen op en Cecilia zag, dat hij nu het papier tot zijn middel had opgeheven.

„Schrijft ze beter dan een ander?" vroeg ze.

„Nee," antwoordde mijnheer Stone.

„Dan verzoek ik u vriendelijk, vader, doet u me een plezier en kijkt u naar iemand anders om. Ik weet heusch waarom ik u dit vraag, ik...."

Cecilia zweeg. Haar vaders oogen en lippen bewogen. Klaarblijkelijk maakte hij van de gelegenheid gebruik om weer kalm door te lezen. „Ik heb nu geen geduld meer met hem," dacht ze. „Hij denkt aan niets anders dan aan dat ellendige boek."

Nu mijnheer Stone merkte, dat zijn dochter zweeg, liet hij het vel papier weer zinken en wachtte opnieuw geduldig.

„Wat wil je, dat ik voor je doe, Cecilia?"

„Och vader, luister toch even, een klein oogenblikje naar me!"

„Ja zeker."

„Het betreft dat meisje, dat hier komt om voor u te copieeren. Bestaat er eenige reden, dat zij en niet een ander u helpen moet?"

„Ja," antwoordde mijnheer Stone.

„Welke dan?"

„Zij heeft niemand, zij staat alleen op de wereld."

Dit rechtstreeksche antwoord had Cecilia niet verwacht. Zij sloeg haar oogen neer. Dat antwoord dwong haar tot nadenken. Deze stilte duurde eenige seconden. Toen weerklonk weer mijnheer Stones stem, half fluisterend:

„De reden was echter niet ver te zoeken. De mensch, die zich van de andere apen door zijn dorst naar kennis onderscheidt, was van den beginne af gedwongen zich tegen de straffen der wetenschap te stalen. Gelijk de vacht der dieren die aan een streng klimaat zijn blootgesteld, zwaarder wordt naarmate men noordelijker komt en de temperatuur daalt, zoo steeg ook geleidelijk de moed van den mensch om de speerstoeten te weerstaan, die zijn onverzadigde dorst naar kennis hem toebreacht. In die dagen, waarvan wij spreken, toen onbegrepen kennis in een groote binnenvallende horde zijn verdedigingswerken had omsingeld, overleefde de mensch, die aan een zeer slechte spijsvertering leed en door een slecht zenuwstelsel, dat in een laatste stadium van uitputting verkeerde, en een stel gedegeneerde hersens werd geplaagd, deze ellende alleen dank zij zijn bekwaamheid zijn weerstandsvermogen te versterken. Zoo weinig heldhaftig als (in den toen algemeenen staat van onbeteekenenden wedijver) zijn daden toen schenen, is er toch nooit een tijd geweest, dat de mensch over het algemeen genomen, moediger was, want nooit heeft er een periode bestaan, dat hij deze karaktereigenschap zoo noodig had. De kenteekenen, dat deze wanhopige staat van zaken aan de gemeenschap niet ontging, ontbreken niet. Een kleine secte...."

Mijnheer Stone zweeg. Weer had hij zijn blad teneinde gelezen. Vlug liep hij op zijn lessenaar toe. Juist toen zijn hand een steen oplichtte om een derde vel te voorschijn te halen, riep Cecilia uit:

„Vader!"

Mijnheer Stone staakte zijn bezigheid en draaide zich naar haar om. Zijn dochter zag, dat zijn gezicht nu licht bloosde. Haar ergernis verdween.

„Vader, ik wou u over dat meisje spreken."

Mijnheer Stone scheen na te denken. „Ja, ja," zei hij.

„Ik geloof, dat Bianca het niet prettig vindt, dat zij hier komt."

Mijnheer Stone bracht zijn hand naar zijn voorhoofd.

„Vergeef me," zei hij, „dat ik je heb voorgelezen, lieve kind. Het doet mij soms goed."

Cecilia ging naar hem toe en bedwong met moeite haar lust het koord met de kwast op te houden.

„Ja vadertje, natuurlijk. Ik begrijp het heel goed."

Mijnheer Stone keek haar recht in de oogen. Voor dien vasten blik, die haar geheel scheen te doorgronden, moest Cecilia haar oogen neerslaan.

„Het is vreemd," zei hij, „dat jij mijn dochter bent."

Ook Cecilia had dit vaak een raadsel geschenen.

„Er is veel in het atavisme, waarvan wij op het oogenblik nog niets weten."

Cecilia riep wanhopig uit: „Maar vadertje, ik wou, dat u een oogenblikje naar me luisterde. Het is werkelijk een heel belangrijke zaak.” Zij wendde zich af en keek naar buiten, daar zij op het punt stond in tranen uit te barsten.

Nederig mompelde de stem van mijnheer Stone: „Ik zal mijn best doen, Cecilia.”

Maar Cecilia dacht: „Ik moet hem nu een goede les geven. Hij gaat werkelijk al te veel in zich zelf op.” En zij bewoog zich niet terwijl zij door de houding van haar schouders te kennen gaf hoe gekrenkt zij zich gevoelde.

Zij zag hoe kindermeisjes babies naar de Gardens reden en merkte op hoe hun gezichten niet op de hun toevertrouwde kinderen maar op andere kindermeisjes waren gericht of wel, met een heimelijk verlangen, op voorbijgaande mannen. Wat keken ze zelfzuchtig uit hun oogen! Ze voelde heimelijk een kleine, zelfvoldane vreugde, dat zij dezen mageren en gebogen ouden man achter haar liet voelen hoe hij alleen in zichzelf opging.

„Nu zal het een volgende keer minder moeite kosten,” dacht ze. Plotseling hoorde ze achter zich een scherp, fluisterend geluid. Het was mijnheer Stone, die zachtjes de derde bladzijde van zijn manuscript overlas.

„...die door bewonderenswaardige gevoelens hiertoe werd aangedreven, maar wier dogma's, gebaseerd op het feit, dat het leven slechts een voortdurende gedaantewisseling is, te bekrompen waren om het euvel, dat zij wenschten te genezen, te verhelpen. Deze kleine secte, die nog de beteekenis van de universele liefde moest leeren, deed zeer energieke pogingen om, alvorens tot de groote gemeenschap over te gaan, zich zelven te leeren kennen. De beweging, waarin zij zich uitte — verzet tegen het broedermoordersysteem, dat toen hoogtij vierde — was jong en had de kracht en oprechtheid der jeugd...”

Zonder een woord te spreken, draaide Cecilia zich om en haastte het vertrek uit. Ze zag nog hoe haar vader zijn vel papier liet zinken, zij zag hoe hij zijn hoofd, geheel rose en zilverwit, schuld-bewust boog, en berouw maakte voor haar boosheid plaats.

In den gang hield een geruisch haar staande. Hier heerschte het beroemde halfduister, dat alle Londensche halls kenmerkt. Bij nauwkeurig onderzoek bleek het, dat Miranda, die geen besluit kon nemen of zij in den tuin dan wel in het huis wenschte te zijn, de levenmaakster was, en nu onder den kapstok een beetje in zichzelf bromde. Toen zij Cecilia gewaar werd, kwam zij te voorschijn.

„Wel Miranda, wat wil jij?”

Haar diepzinnig aankijkend, hief Miranda met loom gebaar een witte poot op. „Waarom vraag je me dat,” scheen ze te zeggen. „Hoe zou ik dat kunnen weten? Zijn wij niet allen op dat punt even ver?”

Haar gedrag was na het gebeurde te veel voor Cecilia's overprikkelde zenuwen. Zij gooide de deur van Hilary's studeerkamer open en zeide op scherp toon: „Ga naar binnen en zoek je meester.”

Miranda bewoog zich niet, maar inplaats daarvan verscheen Hilary op den drempel. Hij had drukproeven, die nog met de post weg moesten, gecorrigeerd en zag er afwezig uit alsof hij op het oogenblik voor niets dan zijn werk gedachten had.

Cecilia, die er zich opnieuw van bevrijd zag haar zuster op te zoeken, de meesteres van het huis, die voortvluchtig, zwerfend en ongezien toch steeds de hoofdpersoon van het geval bleef, zeide: „Kan ik je een oogenblik spreken, Hilary?”

Zij gingen zijn studeerkamer binnen. Miranda kwam zacht achter hen aansluipen.

Cecilia vond haar zwager altijd een vriendelijke en eenigszins aandoenlijke figuur. Hij zag er zoo gebogen en onwerkelijk naast de buste van Socrates uit, die op Cecilia een diepen indruk maakte. Wat was dat borstbeeld massief en leelijk! Zij besloot niet om het geval heen te draaien.

„Ik heb een paar vervelende dingen van juffrouw Hughs over dat kleine model gehoord, Hilary.”

Hilary's glimlach verdween uit zijn oogen maar bleef bij zijn mondhoeken hangen.

„Werkelijk?”

Zenuwachtig ging Cecilia voort:

„Juffrouw Hughs zegt, dat het de schuld van dat meisje is, dat haar man haar zoo slecht behandelt. Ik wil niets in het nadeel van dat meisje zeggen maar het schijnt, dat ze... dat ze...”

„Ja?” Vragend keek Hilary haar aan.

„Dat ze Hughs betooverd heeft, zooals zijn vrouw het uitdrukt.”

„Hughs betooverd,” herhaalde Hilary.

Cecilia betrapte er zichzelf op, dat zij wederom de buste van Socrates bestudeerde. Haastig vervolgde ze:

„Juffrouw Hughs zegt, dat hij haar overal volgt en zelfs hier rondsloentert om haar op te wachten. Het is alles bij elkaar een vreemde geschiedenis. Je hebt haar opgezocht, is het niet?”

Hilary knikte.

„Ik heb er met vader over gesproken,” mompelde Cecilia, „maar dat heeft niets uitgewerkt. Ik kon hem er niet toe brengen ook maar even te luisteren.”

Hilary scheen in diepe gedachten verzonken.

„Ik wou,” ging ze voort, „dat hij een ander meisje in haar plaats nam om voor hem te schrijven.”

„Waarom?”

„Daar het Cecilia nu onmogelijk scheen een woord verder uit te brengen zonder de brandende kwestie zelf aan te roeren, flapte zij er uit:

„Juffrouw Hughs beweert, dat Hughs je heeft bedreigd.”

Op Hilary's gezicht vertoonde zich een ironische trek.

„Inderdaad?” zei hij. „Dat is heel aardig van hem. En waarom dat?”

De verschrikkelijk pijnlijke situatie, waarin Cecilia zich nu bevond, en het gevoel van onrecht, dat juist zij zich hierin moest bevinden, was voor haar te veel. „Ik heb me nog nooit in de zaken van een ander gemengd,” barstte zij uit. „Ik doe het nooit... nooit! Het is verschrikkelijk!”

Hilary nam haar hand.

„Maar lieve, beste Cis,” zei hij. „Dat weet iedereen van jou maar het lijkt me nu toch het beste deze zaak even af te handelen.”

Dankbaar voor zijn handdruk, liet zij haar hand even hartelijk in de zijne rusten.

„Het is zoo laag, Hilary.”

„Laag? Hm. Laten we het dan maar zoo gauw mogelijk afdoen.”

Cecilia werd vuurrood. „Wil je dat ik je alles vertel?”

„Zeker.”

„Nu, die Hughs schijnt te denken, dat je in dat meisje belangstelt. Je kunt niet alles voor het dienstpersioneel en de lui, die in je huis werken, geheim houden. Zij denken altijd het ergste van de dingen en natuurlijk weten ze, dat jij en Bi... dat jullie...”

Hilary knikte.

„Juffrouw Hughs zei, dat haar man van plan was naar Bi toe te gaan.”

Opnieuw scheen de schim van haar zuster in de kamer rond te dwalen en wanhopig ging ze voort: „En Hilary, ik zag het juffrouw Hughs aan, dat zij werkelijk dacht, dat je belang in dat kind stelt. Natuurlijk zou ze dat heel prettig vinden, want als het werkelijk zoo was, zou een man als Hughs geen kans hebben.”

Verbaasd door haar eigen cynische ingeving en beschaamd, dat zij zoo ronduit had gesproken, zweeg ze verschrokken. Hilary had zich afgewend.

Cecilia legde haar hand op zijn arm. „Hilary, beste jongen,”

zei ze hartelijk, „bestaat er geen mogelijkheid, dat jij en Bi...”

Hilary's mond trok zenuwachtig samen. „Ik geloof het niet.”

Cecilia keek verdrietig. Ze kon zich niet herinneren, dat zij zich, nadat Stephen pleurus had gehad, zoo bedroefd had gevoeld. Een blik op Hilary's gezicht deed allen twijfel met hernieuwde kracht herleven. Het kon natuurlijk alleen ergernis over de onbeschaamdheid van dien vent zijn maar het zou ook kunnen... Ze dorst de gedachte haast niet vormen, dat het misschien een meer persoonlijk gevoel betrof. (Wordt vervolgd.)

Aan het marktplein te Oudewater.

Bij de voorplaat.

Oudewater's marktplein, in het centrum van het doodstille, maar lieve stadje gelegen, is eigenlijk niet meer dan een breede overwelling van het bekoorlijke grachtje, dat zich kronkelt tusschen de huizen van de plaats, zijnde de Linschoten, in steedschen boei geslagen bij zijn uitmonding in den Hollandschen IJssel.

Twee huizen vooral trekken daar de aandacht; onze voorplaat brengt ze in beeld. Allereerst het voor zoo'n klein stadje vrij hooge huis rechts, het zoogenaamde „huis van Arminius”. Daar een steen in den voorgevel het jaartal 1601 vertoont, is het duidelijk dat niet in dit, maar in het huis dat hier ter plaatse vroeger stond, de bekende godgeleerde Arminius den roen October 1560 als Jacob Harmens, zoon van een messenmaker, het levenslicht zag. Evenals van het op blz. 144 afgebeelde huis, door de Vereeniging „Hendrik de Keyser” aangekocht, is ook hiervan de winkelpui modern — en smakeloos. Maar verder heeft de karakteristieke voorgevel nog vrijwel zijn oude uiterlijk bewaard. Eigenaardig is dat alleen de boog boven het bovenste raam de typisch-Oudewatersche vulling in baksteen-mozaiek vertoont; een dergelijk mozaiek vindt men ook te Dordrecht, waar echter de bogen gewoonlijk zwaarder geprofileerd zijn.

Vrij wat onaanzienlijker is het huisje links; 't is de Stadswaag, die van 1595 dagteekent, doch waarvan de top vermoedelijk in de 18de eeuw vernieuwd werd. Intusschen heeft deze Waag een allermerkwaardigste rol gespeeld in de cultuurgeschiedenis van ons land. Daar toch werden in de zestiende, zeventiende en achttiende eeuw — voor het laatst geschiedde het in 1729 — de ongelukkigen gewogen, die van tooverij werden verdacht. Bleek in de Oudewatersche waag, dat hun gewicht evenredig was aan hun lichaamsgestalte — en wij meenen dat dit steeds bleek — dan was het bewijs hiermee geleverd, dat ze ten onrechte van tooverij verdacht waren. Men ging hierbij uit van de stelling, dat een toovenaar of heks bijna niets weegt.

Men moge deze wegingen dwaas vinden, een feit is, dat ze velen van den dood hebben gered. Het staat niet vast, hoe Oudewater dit voorrecht verkregen heeft; Karel V schijnt het de stad te hebben gegeven. Reeds tijdens zijn regeering heeft men te Oudewater, naar gezegd wordt, aan het wegen de voorkeur gegeven boven de water- en vuurproef, misschien omdat de gewichten der waag den naam hadden bijzonder zuiver te zijn. Moeten we achter deze weegproeven een listigheid zoeken van menschievende en verlichte overheidspersonen van het stedeke?

Het procesverbaal van een der wegingen, in 1644 geschied, kunnen onze belangstellende lezers vinden in „Buiten” van 30 December 1911.

GEZICHT OP HET HEERENHUIS VAN HET LANDGOED „NIJENBURG” ONDER HEILO.

HET LANDGOED „NIJENBURG” ONDER HEILO.

„**H**OE lieflijk ligt het klein Heiloo, door het donker woud beschut”, zong de dichter van „Een oud liedekje van Heiloo”, en niemand, die het plaatsje kent, zal het den zanger niet toegeven, dat Heiloo een der lieflijkste dorpen van mooi Kennemerland is, al is ook waar, driewerf helaas, dat de kanker die aan Holland's schoon knaagt, ook hier reeds veel bedorven heeft.

Het „donker woud” dat Heiloo beschut, behoort tot het fraaie landgoed „Nijenburg”, dat zich aan weerszijden van den Rijksstraatweg uitstrekt van het tolhek af tot aan de kom van het dorp, en is in deze streken meer algemeen bekend als het bosch van Foreest aan welke familie het sinds 1742 behoort.

Van dit fraaie landgoed biedt „Buiten” zijnen talrijken lezers een paar fraaie „kiekjes” aan.

Het eerste is het gezicht op „het Heerenhuis”, van den Rijksstraatweg af gezien. Het statige huis met zijn witten voorgevel, al kan het niet bogen op groote architectonische schoonheid, is toch door zijn aantrekkelijken eenvoud en door zijne schoone omlijsting een ware ooglust. Vredig en rustig ligt het daar, weerkaatst door de fraaie waterpartij er voor, als een weldoende herinnering aan een voornaam en kalm verleden.

Is het wonder, dat de nooit geziene en toch altijd tegenwoordige onpersoonlijkheid, de Echo, zich daar haar verblijf gekozen heeft in het opgaand geboomte?

Wilt ge het niet gelooven, zoo probeer het maar zelf, gij die behoort tot het uitstervend ras der rustige wandelaars, en luister toe of zij u nog niet altijd hetzelfde antwoord geeft op de vraag die wij haar als kinderen van den weg af toeriepen: „Wie is het zoontje van den Burgemeester van Wezel?” Ik ben er zeker van, het antwoord zal altijd nog „ezel” zijn.

Omtrent het ontstaan van dit buiten vernamen wij het volgende: Oudtijds lag onder Oudorp (N. H.) bij de „Halve-maansbrug” het kasteel „Nieuburgh” dat anno 1517 door de Gelderschen werd verwoest. Het terrein van dit verwoeste kasteel werd in het midden der 16e eeuw gekocht door afstammelingen van Gerard van Egmond, gewettigd zoon van Willem van Egmond, die zich noemden: „Egmond van den Nyenburgh.”

Een lid dier familie kocht in het midden van de 17e eeuw een plaatsje onder Heiloo genaamd „Ypelaan”; vergrootte dit door aankoop van land, noemde dit „Neijenburg” en bouwde er het huis, dat er tegenwoordig nog staat. Ook aan de Westzijde van den straatweg werden vele stukken land aangekocht en beboscht en aldus ontstonden de aan het landgoed toebehoorende „Heiloërboschen.”

De laatste eigenaresse van „Neijenburg” was Maria, weduwe van Dirk van Egmond van de Nijenburg. Zij stierf kinderloos in het jaar 1742 en vermaakte de buitenplaats aan haar neef Mr. Cornelis van Foreest, raad in de Vroedschap van Hoorn, aan wiens afstammelingen zij nog toebehoort.

Zooals men ziet is dus het bosch van Foreest niet, zooals soms wordt beweerd, een overblijfsel van het oude Kennemeroerwoud, dat eene voortzetting zou zijn geweest van het Haagsche bosch, maar een kunstmatig aangelegd park, al mag men aannemen

dat in lang vervlogen eeuwen zich daar wouden bevonden; en zoo is het verklaarbaar, dat zich aan het Heiloërbosch eene historische herinnering vastknoopt.

Gelijk bekend is, was Heiloo mede het arbeidsveld van Nederland's grooten geloofsverkondiger, St. Willibrord, wiens naam, ook door de bekende St. Willibrordspuit, waarvan wij op blz. 138 eene afbeelding geven, onafscheidelijk aan die van Heiloo is verbonden, maar wat velen wellicht niet zullen weten, is, dat men nog in het Heiloërbosch, aan den Westerweg, nabij het zoogenaamde Sparrenbosch, de plaats aanwijst waar St. Willibrord zou gepredikt hebben en die dan ook nog „St. Willibrord's preekstoel” wordt genoemd. Hofdijk, Kennemerland's dichter en Historieschrijver, beschrijft haar in zijn „Historische Landschappen”, maar klaagde toen reeds dat de plek met zoo weinig piëteit werd behandeld. Helaas, het is er niet beter opgeworden. De „trapsgewijze voetreden naar den rug der kade” waaraan de naam van preekstoel is verbonden, zijn nog maar ten deele te onderscheiden, en ofschoon men nog kan zien dat de bocht van de hoek der kade „opzettelijk als tot een zitbank” is gevormd geweest, die landelijke zitbank goed te onderhouden, wat toch zoo weinig moeite zou vragen, men schijnt het niet de moeite waard te achten; maar gelukkig is nog waar voor den voor natuurschoon en vrome overlevering gevoeligen mensch, wat Hofdijk schreef: „de ergernis over de koude hebzucht of ziellooze onnadenkendheid, kan niet lang duren op een plek als deze.”

Iets verderop voert de weg u naar een der schilderachtigste plekken in het woud, de plaats in den volksmond „de ronde O” genoemd, waarvan het beeld in ons volgend kiekje is vastgelegd.

Tegenover het schilderachtige landhuis, aan de westzijde van den straatweg, is een prachtige, statige, breede beukenlaan aangelegd, die nabij het kruispunt van dien laan en den Westerweg, overgaat in een cirkelvormig pad rondom een grasveld, om daarna weer te worden vervolgd. Toen „Nijenburg” nog bewoond werd in meer aristocratische tijden, zou deze plaats als manege zijn gebruikt, waar „gelaarsd en gespoord” de nobele bewoners zich aan de paardensport wijdden. Nu is „de ronde O” een geliefd rustplekje voor minnekoozende paartjes en waar eens fiere kleppers hun vreugde uithinnikten, daar rust nu het moderne, afgerammelde „karretje” tegen de zomerkade, waarop Philemon en Baucis gezeten zijn, in zalige toekomstdroomen alles om zich heen vergetend. De Zondag's echter verzamelt er het heilbrengend „Leger des Heils” zijne heilbegeerigen en jaagt dan door zijn daverende Alleluja's, zijn schetterend koper en zijn strijdzangen het kwinkelerend vogelheir terug naar de intimiteit van het dichte kreupelhout.

Door dat heerlijk kreupelhout voeren schaduwrijke en bemoste boschwegen, waarvan een de naam draagt van „St Willibrordsweg”, den wandelaar naar de kom van het dorp of de St. Willibrordspuit voerend, waar het Heiloërbosch eindigt.

En hiermede eindigt dan ook mede de beschrijving van dit schoone Kennemerlandgoed, waarvan nog een derde kiekje een idyllisch plekje weergeeft, maar onwillekeurig rees bij het geven dier beschrijving de vraag bij ons op, die velen zich reeds

LAAN OP HET LANDGOED „NIJENBURG” BIJ DE RONDE O.

lang angstig stellen: zullen wij het Heiloërbosch behouden?

In de „Tegenwoordige staat van Holland” uitgegeven in 1750, bij Isaak Tirion te Amsterdam, lezen wij, dat „In de banne van Heiloo leggen de Heerenhuizen en Goederen „Koulster”, „Nieuwburg”, „Egelenburg”, „Kraanenbroek” en „Ypestein.” Met uitzondering van „Nieuwburg”, dat het „een schoone plantaadje” noemt, en „Koulster”, waarvan het bosch nog bestaat, zijn alle die heerlijkheden verdwenen, en te vreezen is het dat ook op „Nijenburg” toepasselijk zullen zijn de woorden van den dichter Schaeplman: „De scheppingen der menschen verrijzen en . . . vergaan.” Het metalen geluid van den bijl des houthakkers, dat zoo heerlijk kan klinken in het najaar door de bosschen voor de „noodzakelijke houthak”, het zong ons hier zoo vaak den dood van heerlijke beukenlanen, die sneefden om niet meer te worden herplant.

Sinds een paar jaren staan de bezittingen ten name van eene Maatschappij, waarvan de aandeelen nog wel in de familie v. Foreest zullen zijn, maar dit neemt niet weg dat dit ons toeschijnt te zijn „een mislijk teeken” want wij weten het: aandeelen vragen dividenden en dividenden houden geen rekening met natuurschoon. Van het Heiloër tolhek af zijn reeds groote stukken bosch voor tuingrond in cultuur gebracht en derhalve is er reden tot vrees te over.

Moge de geest van „Heemschut” en van de Vereeniging tot behoud van natuurmonumenten over u waken, o heerlijke bosschen van Foreest, en voor zooverre Gemeenten, Provincie en Rijk in deze iets kunnen doen, mogen onze wenschen er toe kunnen bijdragen, om het klassieke woord ook daar te doen weerklinken: „Caveant Consules.”

V. D. B.

DWARSKOP.

DIEN middag liep het gesprek over de kinderen. Ja, over de kinderen, want wij allen, zooals we daar zaten, hadden een gezin, — vrouw en kroost. We spraken, eerlijk gezegd, maar weinig over die laatstgenoemde luidruchtige zegeningen van den echtelijken staat; dat was amper goed genoeg voor conversatie thuis, als onze brave echtgenooten zich tegenover ons beklagden, dat de rakkers den heelen dag gedurende onze afwezigheid zoo ongezeglijk geweest waren. In het café, hier aan de gezellige clubtafel, hadden wij wel andere dingen te doen; daar vertraden we ons, bij een glaasje, een dominoetje, een kaartje en zoowat, van de loodzware beslommeringen van het dagelijksch zakenleven. En voor onze gesprekken, waarbij het er soms ook danig warm kon toegaan, hadden wij waarlijk

wel belangrijker onderwerpen. Waren daar de duizend en een gebeurtenissen van de business niet; de hoopjes nieuwsberichten uit de krant — relazen der groote en kleine avonturen van menschen, die wij heelemaal niet kenden —; de voorbijgangers, vooral de vrouwen en meisjes, — ja, ja, vooral wanneer we op dat laatste chapter kwamen, waren we niet gauw uitgepraat; de bediende, door velen onzer, notabene, Ober genoemd, had handen te kort om dan ons de bestellingen van straffe of slappe Longaevitae's, Catsen en Angustora's aan te brengen, die temidden van druk gezwets, gelach en gefluister verslagen werden.

Kort en goed, ditmaal was het gesprek op de kinderen gekomen, en dat zoo maar niet van: hoe oud ze zijn, en hoe leerzaam of hoe lui, neen, neen, het ging dieper, meer theoretisch in zijn werk: we waren aan het redekavelen over de verschillen van opvatting bij het opvoeden van de kinderen; wij behandelde — het groote woord moet er maar uit! — de paedagogie.

Ieder had natuurlijk zijn meening, — op zijn manier. De een ventileerde wat hij er te hooi en te gras over gelezen had; de ander bestreed hem op al niet minder zaakkundige gronden; het meendeel verdedigde op koppige wijze een of ander idée-fixe, in gesprekken over dat onderwerp met echtgenooten, schoolmeesters, gymnastiekonderwijzers en anderen opgedaan. Velen bleken een vast systeem er op na te houden; menigen echter erkenden gulweg, het stelsel Het-rolt-wel aan te hangen.

— „Allemaal goed en wel,” zoo stelde er eindelijk een, — „maar gezag is het eerste en het laatste woord van de paedagogie. Strengheid en nog eens strengheid, vooral in onzen tijd nu dat jonge goed wel besmet lijkt met den baccil van verzet. Zoolang je den schrik er in hebt, gaat het nog wel, maar o wee, als je de hand ermee licht.”

— „Tatata,” weersprak hem een ander, het was Kerstens, een ernstige kerel, — „tatata, dat zijn theorieën van het jaar Nul, amice, . . . hoogstens van het jaar Nul. Bij de opvoeding moet je geven en nemen. Evenals elders in het leven. Kinderen moeten niet allemaal over één kam geschoren worden. . . .”

— „Kinderen moeten heelemaal niet geschoren worden,” riep een grapjas er hier zoowaar tusschendoor.

Maar de spreker liet zich niet van zijn stuk brengen, en vervolgde: „Er worden heel wat kinderen verkeerd begrepen. Ja, verkeerd begrepen. En dat is nu enkel en alleen daaraan te wijten, dat de ouders en onderwijzers de moeite niet nemen om ze te begrijpen. Het is ook in die wereld al sleur en gemakzucht wat de klok slaat. Gezag uitoefenen, blinde gehoorzaamheid eischen, och, dat is niet zoo moeilijk. Minder gemakkelijk is te pogen erachter te komen wat zoo'n kind bezielt, waaróm hij koppig, ge-

DE KARAVANEN- RUSTPLAATS.

IK kan niet zonder glimlachen terugdenken aan de ontgoocheling, welke ik ondervond, toen ik voor de eerste maal den voet zette in een Karavanen-rustplaats van Algiers. De aardige uitdrukking Karavanen-rustplaats, die, als 'n schittering, loopt door geheel het tooverachtig Oosten van de *Duizend en een Nacht*, had zich, in mijn verbeelding, vastgeknoopt aan lange, met kruisbogen doorsneden galerijen, Moorsche, met palmboomen beplante binnenplaatsen, waar een dun waterstraaltje, in fijne druppels verdeeld, neêrvallend op geglazuurde mozaïek-tegels, koeltebracht; rondom, reizigers met Oostersche muilen, op matten hun pijp liggende te rooken, in de schaduw der terrassen, en, in de drukkend heete lucht, 'n geur van muskus, gezengd leder, rozenolie en blonde tabak...

De woorden zijn altijd veel dichtelijker dan de dingen. In plaats van de karavanen-rustplaats, welke ik mij voorstelde, vond ik 'n ouwerwetsche herberg van Ile-de-France, de herberg van den grooten weg, station voor vrachtrijders, wisselplaats van de post, met den hulstak, de steenen bank naast den ingang, en 'n heele verzameling van binnenplaatsen, loodsen, schuren en stallen.

Dat gelek maar bitter weinig op mijn droom der *Duizend en een Nacht*; toch, die eerste ontgoocheling eenmaal te boven, voelde ik, al heel spoedig, de bekoring en het schilderachtige van die Frankische herberg, daar, honderd mijlen van Algiers, op 'n onmetelijke vlakte, die aan den horizon werd begrensd door kleine heuvels, als golven zoo dichtopeengedrongen en zoo blauw. Aan den eenen kant, het landelijk Oosten, maïsvelden, een rivier met oleanders langs beide oevers, de witte koepel van het een of ander oud graf; aan den anderen kant de groote weg, die in dat oud-testamentisch landschap het rumoer en de beweging brengt van het Europeesche leven. Juist die mengeling van Oost en West, dat tintje modern Algiers, gaf aan de karavanen-herberg van juffrouw Schontz zoo 'n aardig, origineel aanzien.

Nog zie ik de diligence van Flemcen de groote binnenplaats oprijden, midden tusschen neêrgeknieelde kameelen, beladen met Oostersche gewaden en struisvogel-eieren. In de open loodsen zijn negers bezig hun kouskouss te bereiden, ontpakken kolonisten 'n model-ploeg, spelen Maltezers kaart op 'n korenmaat. De reizigers stijgen uit, de paarden worden verwisseld, de binnenplaats is propvol. Hier voert een spahi, in een roodden mantel, de fantasia uit voor de meisjes van de herberg; ginds staan twee gendarmen voor de keuken 'n glas te drinken, zonder af te stijgen; in 'n hoek liggen Algiersche joden, met blauwe kousen aan en 'n pet op, te slapen op balen wol, in afwachting van de opening der markt; want tweemaal in de week werd er, onder de muren van de herberg, groote Arabische markt gehouden.

Als ik, op die dagen, 's morgens m'n raam opende, had ik, vlak voor me, 'n hoop kleine tenten, 'n luidruchtige, bonte deining, waarin de roode mutsen der kabylen plekten als papavers in 'n korenveld, en tot aan den avond was 't 'n voortdurend geschreeuw en getwist, 'n gewriemel van silhouetten in de zon. Tegen het vallen van den avond werden de tenten afgebroken; mannen, paarden, alles verdween, ging heen met het licht, net als een van die kleine, dwarrelende wereldjes, welke de zon méevoert in haar stralen. De vlakte werd weêr kaal en stil, en de schemering van het Oosten trad in, met haar tinten, kleurig en vluchtig als 'n zeepbel.... Gedurende tien minuten was de geheele ruimte rozerood. Er was, herinner ik mij, bij de deur van de herberg een oude put, die zoo door dat schijnsel in het Westen werd omspeeld, dat de afgesleten rand rozerood marmer gelek; de emmer halde vlammen naar boven, van het touw leekten druppels vuur....

Langzamerhand verdoofde die mooie robijn-kleur en ging over in het zwaar-moedige paars. Daarna versomberde ook het paars. Een onbestemd geruisch door-

Foto C. Steenbergh.

HET KERKJE TE HEILO.

liep de onmetelijke vlakte; en op eens barstte, in het donker, in de stilte, de woeste muziek der Afrikaansche nachten los, wild geschreeuw van ooievaars, geblaf van jakhalsen en hyëna's, en nu en dan 'n dof, haast plechtig gebrul, dat de paarden in de stallen, de kameelen, in de loodsen op de binnenplaatsen, rillen deed....

O! wat was dat prettig, heelemaal verkleumd uit de duisternis komende, daar de eetzaal van de karavanen-herberg te vinden, met haar gelach, haar warmte, haar licht, en die mooie weelde van schoon tafellinnen en helder glaswerk, welke zoo echt Fransch is! Men werd er ontvangen door de oude juffrouw Schontz, 'n gewezen schoonheid van Mühlhausen, en de knappe jonge juffrouw Schontz, die, met hare blozende, 'n klein weiniggebruinde wangen en hare Elzasser muts met de zwarte tulen vleugels, veel gelek op 'n wilde roos van Guebviller of van Rouge-Goutte, waarop zich 'n vlinder had nêergezet.... Waren 't de oogen van de dochter, of was 't het Elzasser wijntje, schuimend en goudachtig als champagne, dat de moeder je aan het dessert voorzette? Zooveel is zeker, dat de maaltijden van de karavanen-herberg 'n goeden naam hadden in de kampen van het Zuiden.... De hemelsblauwe tunika's verdrongen er zich naast de buizen met nestels en knooplossen van de huzaren; en tot diep in den nacht bleven de vensters van de groote herberg verlicht.

DE ZANDERSLOOT IN DE HEILOËRBOSSCHEN.

Als de maaltijd afgelopen, de tafel afgenomen was, werd er 'n oude piano geopend, die daar al twintig jaar dommelde, en begon men Fransche liederen te zingen; dan wel, maakte een jeugdige Werther met 'n sabeltasch, een walsje met de jonge juffrouw Schontz, op de maat van de een of andere Lauterbach. Die smachtende muziek, die twee gelijk kloppende harten, zwijmelend bij het op de maat ronddraaien, die eeden van eeuwige liefde, zoo wêer vergeten bij het laatste akkoord, iets bekoorlijkers kan men zich niet voorstellen, te midden van die wel wat luidruchtige soldaten-vroolijkheid, dat geklikklak van nestels, van groote sabels en van kleine glaasjes.

Soms ook werd, in den loop van den avond, de groote deur van de herberg wijd opengegooid, en steigerden er paarden op de binnenplaats. 't Was een aga uit de buurt, die, zich vervelende bij z'n vrouwen, even kwam mēdoen aan het Westersche leven, luisteren naar de piano van de roumi's en Franschen wijn drinken. *Een enkele druppel wijn is vervloekt*, zegt Mahomed in zijn Koran; maar met die Wet kan 't op 'n accoordje worden goegoid. Bij elk glas, dat hem werd ingeschonken, nam de aga, alvorens te drinken, één druppel op den top van z'n vinger, schudde dien met 'n ernstig gezicht daarvan af, en als dus de vervloekte druppel eenmaal verjaagd was, dronk hij de rest zonder gewetenswroeging op. Bedwelmd door de muziek en door al het licht, ging de Arabier daarna, in z'n boerues gerold, op den grond liggen, lachte stil voor zich heen, zoodat z'n witte tanden te zien kwamen, en volgde het walsen met vlamme blikken.

Helaas! waar zijn ze, de walsers van juffrouw Schontz? waar zijn de hemelsblauwe tunika's, de knappe huzaren met de wespenmiddeltjes? In de hoptuinen van Weissenburg, in de klaverelden van Gravelotte.... Niemand zal meer het Elzasser wijntje komen drinken in de karavanen-rustplaats van juffrouw Schontz. De beide vrouwen zijn gestorven, met het geweer in de hand, bij de verdediging van hun in brand gestoken herberg tegen de Arabieren. Van de oude, zoo drukke herberg staan alleen nog maar de muren — dat groote gebeente der gebouwen — heelemaal zwart gebrand, overeind. De jakhalzen dolen rond op de binnenplaatsen. Hier en daar verheft zich nog een stuk van 'n stal, een door de vlammen gespaarde loods, als 'n teeken van leven; en de wind, die rampzalige wind, die sinds twee jaar waait over ons arm Frankrijk, van de oevers van den Rijn tot aan Laghouat, van den Saar tot aan de Sahara, loeit klage'lijk tusschen de bouwvallen, en doet, droevig, de deuren kleppen.

Naar het Fransch van
ALPH. DAUDET.

VERDWENEN

KLOOSTERS IN ROTTERDAM.

I.

HET DOMINICANER OF PREDIKHEERENKLOOSTER.

ALS men van het Oostplein de Hoogstraat inslaat, komt men spoedig aan een dier gedeelten, welke men tegenwoordig een „doorbraak” noemt, waar de huizen zijn afgebroken, om voor een nieuwen verkeersweg ruimte te maken of waar reeds andere gebouwen zijn verzezen. Temidden van dat drukke verkeerspunt ligt een stuk braakland, waar gras en onkruid welig opschieten. Dat is een historisch plekje, een klein gedeelte van het terrein, waar eenmaal het Dominicaner- of Predikheerenklooster heeft gestaan.

Ofschoon wel eens beweerd werd, dat ook Minderbroeders een klooster te Rotterdam gehad zouden hebben, waarvoor echter voldoende gegevens ontbreken, moet hier aan eene verwisseling met de Celbroeders gedacht worden, zegt van Rijn in zijne Beschrijving van Rotterdam, welk gevoelen door Dr. A. H. L. Hensen, Hoogleraar aan het Groot Seminarie te Warmond, wordt gedeeld. Eigenlijk hebben wij hier niet te doen met een eigenlijk gezegd klooster, merkt prof. Hensen op, maar met een termijnhuis, waar eenige Karmeliten een toevlucht zochten, wanneer zij in de parochie kwamen preken of aalmoezen verzamelen.

In 1252 vestigden zich eenige Dominicanen te Utrecht en werden, nadat zij in verschillende steden des lands reeds elf kloosters van den eersten regel hadden gesticht, door een godvreezend inwoner van Rotterdam uitgenoodigd ook daar zich een vaste standplaats te kiezen. Zoo had in 1393 Jan Dirix sone het plan opgevat een hospitaal met een kapel te bouwen, zoo lezen wij in de „Bijdragen tot de geschiedenis van het bisdom Haarlem,” waaraan ik hier het een en ander ontleen. Niet alleen werd dit plan door hertog Albrecht van Beijeren goedgekeurd, bij een brief van 19 Mei 1393 nam hij zelfs de stichting onder zijne bescherming. Juist kwam omstreeks dien tijd de Dominikaan

Conrardus van Pruisen te Rotterdam en verwierf door zijne prediking grooten aanhang.

Nu veranderde Jan Dirix sone aanstonds zijn plan en stelde den pater voor inplaats van een gasthuis liever een kerk met een klooster in de Lombardstraat voor de Dominicanen op te trekken, welk voorstel door de paters van Utrecht dankbaar werd aanvaard, echter met deze wijziging, dat zij, daar de plaats voor een klooster te klein was, voorloopig slechts een vicariaat of terminarishuis zouden oprichten. Hoe het met dat terminarishuis gegaan is, vinden wij niet vermeld, daar er nog al eens kloosterboeken zijn zoek geraakt. Alleen lezen wij, dat het vijftig jaren door de paters bewoond en toen, omdat het te klein was, verlaten werd.

In 1414 werd volgens pater B. de Jonghe 1) een klooster gebouwd, dat aan den H. Petrus was toegewijd. Dit klooster, welks bouw slechts langzaam vorderde, lag in het Oostelijk gedeelte der stad, aan de Noordzijde van de Hoogstraat en strekte zich uit van de Oude Vest tot aan de andere zijde van den dijk (de Hoogstraat) over de Groenendaal tot aan de Maas. Volgens de „Historische wandelingen” van Scheffer zal vóór de inkorting der stad in 1489 de Lange Warande de uiterste grens van het klooster geweest zijn en zou deze naam verband houden met eene wandelplaats, welke de Dominicanen daar hadden aangelegd.

Wij lezen van geen bijzonderen stichter, zoodat het klooster van verzamelde giften zal zijn opgetrokken. Spoedig werd het ook door vorstelijke voorrechtbrieven begiftigd. Philips de Goede schonk het in 1458 de vrijheid om gedurende vijftig jaren de nalatenschappen van vrienden te mogen erven, hetgeen anders aan de orde strikt verboden was. In 1459 schonk Karel, graaf van Charlois, de latere Karel de Stoute, den Dominicanen het recht der visscherij onder Pernis in het land van Putten en een erfpacht van 8 pond Vlaamsch, die zij veertien dagen na St.

Bavo moesten betalen, op beurt van dat recht. Ook wendden zich de monniken tot den bisschop van Salzburg om ondersteuning voor den verderen bouw van het klooster. De Nederlandsche conventen behoorden tot de provincie van Saksen, in 1301 gevormd, bij de splitsing der al te uitgebreide Teutoonsche.

Op 4 December 1449 namen de Predikheeren bezit van hun convent, dat gewijd werd aan de H. Drievuldigheid. Het was een der aanzienlijkste kloosters van Holland. Waar andere stichtingen slechts één pand bezaten, had het Predikheerenklooster er twee, en twee *refters* of eetzaalen, „zooals men die in vorstelijke kasteelen vond,” zegt van Rijn, een voor den zomer en een voor den winter, waaronder vele ruime kamers zoodat er wel honderd kloosterlingen gehuisvest konden worden. De kerk was even ruim

als prachtig. Achter het gebouw lag een uitgestrekte boomgaard en fraaie tuin, door een gracht van het klooster gescheiden en een groote, met de Maas in verbinding staande vijver, waarin de visch bewaard werd. De nog bestaande Vijversteeg ontleent haar naam aan dien vijver. Volgens een handschrift van Kortebant (Gemeente-archief) lag ten Westen van den vijver een uitgestrekt kerkhof, waar de leeken begraven werden, terwijl voor de monniken een begraafplaats in het kleine pand gevonden werd.

Niet altijd huisvestte het convent een even groot aantal kloosterlingen; in 1504 waren er slechts veertien. De ruimte kwam echter goed te pas, wanneer daar kapittels gehouden werden. Ook nog om een andere reden, zegt prof. Hensen, verdiende het Rotterdamsche klooster deze eer. De eerste bewoners hadden hun noviciaat te Bologna doorgebracht en daar de strenge opvatting van den kloosterregel in zich opgenomen, welke een deel der Predikheeren, de congregatie van Lombardije, kenmerkte. Toen dan ook in 1554 een poging werd aangewend om deze kloosterhervorming ook in de Nederlanden over te planten, sloot het Rotterdamsche convent zich het eerst bij dit streven aan. Zoo werd het Rotterdamsche convent een model-klooster en toen in 1553 de Predikheeren zich te Calcar zouden vestigen, moesten op bevel van Paus Calixtus III eenige paters uit Rotterdam daarheen, om de beoefening van den regel van den H. Dominicus volgens hunne aanwijzing en naar hun voorbeeld, te leiden. Het klooster stond zoozeer in gunste bij de burgerij, dat vele parochianen op het kerkhof der Predikheeren begraven wenschten te worden, hetgeen den pastoor der St. Laurenskerk geen geringe schade opleverde. Om hem hierin eenigszins tegemoet te komen werd eene bepaling gemaakt, dat hij zijn *portio canonica*, een gedeelte der begrafenissen en uitvaartkosten, mocht opvorderen.

Moelijk zijn de teekeningen van welvaart en de beschreven luister

1) Jean François de Jonghe, geboren te Gent 1674, overleden 1749, trad in 1692 in het Dominicaner klooster en veranderde toen zijn naam in Bernard de Jonghe.

HET DOMINICANER- OF PREDIKHEERENKLOOSTER
TE ROTTERDAM OMSTREEKS HET JAAR 1560.

Naar een teekening, berustende op het gemeente-archief te Rotterdam.

van het convent overeen te brengen met den voortdurenden nood, waarin de kloosterlingen verkeerden, tenzij men aanneemt, dat het in vele kloosters de gewoonte was van hun armoede grooten ophef te maken, om des te gemakkelijker te verkrijgen wat zij van vorsten, stedelijke regeeringen of bijzondere personen begeerden. Van de Predikheeren echter willen wij dit niet gelooven. Immers, zij kregen 15 November 1558 vergunning tot het houden van eene openbare collecte langs de huizen. Kort tevoren, in 1554, juist honderd jaar na den opbouw van het klooster, trachtte de prior eene leening van f200.— met de stad te sluiten, hetgeen hem niet gelukte. Acht jaar later vroegen de paters ondersteuning tot instandhouding hunner kerk en ontvingen, na herhaald uitstel, 50 beuke- en 250 elzeboomen.

Helaas, de ondergang van het klooster was weldra nabij. Een vreeselijke brand, die in den namiddag van 10 Juli 1563 bijna het vierde gedeelte der stad verwoestte, maakte ook het klooster tot een puinhoop. Niets werd gered dan „een paar outerkleeden, eenige misboeken en eenige zaken tot den dienst behoorende.” Pater B. de Jonghe getuigt in een boek uit het kloosterarchief het verhaal van de ramp te hebben gevonden, waaraan ik het volgende ontleen:

„Door dezen brand zijn wij zôo arm geworden, dat wij om „het klooster op te bouwen, door den nood gedwongen werden „het gesmolten zilver, benevens het oud ijzer, de steenen der „muren en andere bouwstoffen te verkoopen. Op de plaats, waar „eertijds de sacristy stond, hebben wij eene kleine kapel in de „maand Augustus opgericht; het kleine pand, de begraafplaats „der broeders, werd in eene keuken en eetzaal veranderd, enz.”

In de Kapittelkamer werden vijf cellen gemaakt, want slechts vijf broeders waren overgebleven; de prior, drie priesters en een leekbroeder, daar de overigen naar andere kloosters waren gezonden, o. a. in het „Vaderlijk huis 2) der Grauwe Zusterkens,” het klooster van St. Agnes. Op den feestdag van St. Catherina was het klooster in bezit genomen, op den eersten zondag van den Advent werd de eerste dienst verricht en in 1565 een begin gemaakt met de helft van het pand en de poort aan de straat op te bouwen.

Tot herstel van het klooster gaf Philips II onder andere in 1566 de som van 75 Caroli-guldens en in 1567 nog eens 75 Caroliguldens.

Nogmaals, in 1568, was men verplicht eenige noodwendige zaken te verkoopen, doch daar reeds meer en meer de moedwil der beeldstormers toenam, bleven vele gebouwen onafgewerkt, waaronder ook de kerk.

Tot 1572 bleven de paters in het klooster; daarna werd hun bevolen zich van alle godsdienstoefeningen te onthouden en niet de minste kerkelijke plechtigheid te verrichten. Slechts werd hun toegestaan rustig in het klooster te blijven en zouden zij door den magistraat, zoolang zij leefden, van voedsel en kleederen worden voorzien.

Volgens Kortebant werd reeds in 1576 een gedeelte van het klooster tot een gasthuis ingericht. In 1596 werd er een pest- of dollhuis opgericht; in 1622 het vrouwen- en mannenhuis, in 1632 het geschut- of giethuis, en in 1681 werd daar de Nieuwe Kerk (de tegenwoordige Oosterkerk) gebouwd, bekend om hare diepe grafkelders, waarschijnlijk voormalige onderaardsche kloostergewelven.

Het geschuthuis werd in een brouwerij veranderd, die natuurlijk ook weer verdwenen is. Een gedeelte der terreinen werd ook ingenomen door de bureaux van den burgerlijken stand, zooeven naar het in aanbouw zijnde stadshuis verplaatst. Bij de jongste „doorbraak”, weinige jaren geleden, kwamen nog kelders voor den dag en stootte men op een onderaardsche gang.

Alleen de hierboven genoemde Vijversteeg, en het „Achter-klooster” herinneren nog aan het eenmaal zoo aanzienlijke convent.

* * *

II.

HET CELLEBROEDERSKLOOSTER.

Als men van het Dominicanerklooster de Hoogstraat afloopt tot aan het Spui en dan rechts afslaat, komt men weldra aan het terrein, waar eenmaal het Cellebroedersklooster heeft gestaan. De Cellebroeders of Celliten noemden zich waarschijnlijk aldus naar „cella,” (graf) omdat zij zich wijdde aan het verplegen van zieken en het afleggen en begraven der dooden.

In het midden der XIVe eeuw werd een groot deel van Azië, Afrika en Europa door een vreeselijke pestziekte geteisterd. On-

HET BAGIJNHOF-CELLEBROEDERSKLOOSTER AAN DE SLIJKVAART EN CELLEBROEDERSSTEEG TE ROTTERDAM, OMSTREEKS 1500.

Naar een teekening, berustende op het gemeente-archief te Rotterdam.

der zooveel gevaar van besmetting des doods, zegt Hofdijk, nog den grooten zedelijken moed te hebben om zich aan de verpleging der ellendige zieken, aan het begraven der zelfs nog onheilbrengende dooden te wijden — dat mag waarlijk bewondering en eerbied wekken. Door den aflat van paus Clemens VI, (1305 — 1314) nog sterker aangewakkerd, vormde zich daartoe meer dan één afzonderlijke vereeniging, niet zoozeer uit geestelijken als wel uit leeken bestaande, die zich bovendien belastte met de verzorging van krankzinnigen, het begraven der armen en het bezoeken van ter dood veroordeelden, die ze in hun laatste oogenblikken bijstonden.

Zoodanige vereeniging was in den loop der XIVe eeuw uit de Franciscaner Tertiariissen ontstaan en had zich als een vrije broederschap ingericht naar den derden regel van Franciscus, waarschijnlijk toen reeds onder den naam van Cellebroeders en Cellezusters. Daar zij zich den H. Alexis tot patroon gekozen hadden, werden zij ook Alexianen genoemd. De pausen Bonifacius IX (1389) en Eugenius IV (1431 — 1447) hechtten hun goedkeuring aan de handelingen der broederschap en paus Pius II, volgens wien zij zich in 1462 voortaan hadden in te richten, nam hen, op verzoek van den graaf van Charlois, den lateren Karel de Stoute, onder de geestelijke orden op, ofschoon hun broederschap slechts uit leeken bestond.

Daar zij geen kerkelijke wijding bezaten, zoo lezen wij bij prof. Hensen, was een priester, „de pater van 't convent,” belast met de zorg der kapel en het toedienen der H. Sacramenten aan de broeders. In 1441 stichtten zij een klooster tusschen de Spoeije of Delftschevaart en de Oude Wetering of Slikvaart aan de Noordzijde der Boekelsteeg. Dit klooster had, volgens Kortebant, een kapelletje of kerkje, dat aan de westzijde van het klooster stond en met een nauw steegje op de Delftschevaart zijn uitgang had. Men vond nog een eng steegje tusschen de Broedersteeg en de Roomsche kerk, „het Paradijs.” Aan het eind van dat steegje was een binnenplaats met huisjes, die door „klopjes” bewoond werden en aan de Roomsche kerk behoorden. Sinds het midden der XVIIe eeuw, zoo lezen wij in „de Rotterdamsche Straatnamen,” vinden wij Cellebroers- of Cellitensteeg, thans heet zij de Broe-

2) Het ligt in 't duister of men dit „vaderlijk huis” in geestelijken zin heeft op te vatten dan wel of hier sprake is van den vader van den Prior in St. Agnietenklooster. Het was geen zeldzaamheid, dat personen, die wettig gehuwd waren en kinderen hadden, den geestelijken stand omhelsden. Zoo werd in 1547 aan den Prior Willem Pietersz een zekere gage toegekend, die later aan zijn zoon zou worden uitgekeerd. Misschien is Pietersz in het St. Agnietenklooster overgegaan en heeft hij zijn zoon na den brand een plaats in het ruime en reeds grootendeels ontvolkte klooster ingeruimd.

DE DELFTSCHE VAART, VAN HET CELLEBROEDERSKLOOSTER NAAR DE SPUISLUIS GEZIEN, OMSTREEKS 1500.

Naar een teekening, berustende op het gemeente-archief te Rotterdam.

dersteeg. Volgens van Rijn zouden de broeders 13 Mei 1565 aan de stadsregering deze kerk hebben afgestaan, zonder dat blijkt om wat doeleinde. In „de Rotterdamsche straatnamen,” lezen wij verder: totale achteruitgang leidde er toe, dat 9 Mei 1565 de stad door koop eigenares werd van de kerk, „die God beter 't nu geheel geruijneert is ende vergaen,” met erf, tuin en gevel, gelegen op de Spuivaart. In 1621 werd de kerk voor afbraak verkocht. De Celrebroeders waren in Rotterdam niet gelukkig, zegt Hofdijk naief. Tot tweemaal toe wendden zij zich tot de stadsregering om ondersteuning. De stadsregering was echter over hun gedrag niet bijzonder tevreden; immers, nadat op 4 September 1449, zoo lezen we bij van Rijn, besloten was, dat men den Celliten 4 ponden Vlaamsch, zeker niet jaarlijks, maar ineens, af zou geven, werd 21 Juni des volgenden jaars 1550, hun vernieuwd verzoek om hulp en bijstand geweigerd, „alsoo deselve Celliten t' andere tijden bijstand gehad hebben ende 't selve daarna quaalijk gebruikt en henselven qualijk gereghert hebben.” Het is onzeker hoe en wanneer de laatste Celrebroeders hun klooster verlaten hebben. Wij weten alleen, dat den Franschen schoolhouder Arent van Moldert 21 Juli 1588 vrije woning in het voormalige klooster van stadsweg werd gegeven, welk voorrecht zijnen opvolger in 1592 geweigerd werd, waarna het gebouw in 1597 tot een Latijnsche school werd ingericht, die in 1760 grotendeels vernieuwd en in 1845 in het Erasmiaansch gymnasium veranderd werd, dat sedert naar de Coolvest in een nieuw gebouw is verplaatst. Het oude gebouw werd in 1890 gesloopt.

De terreinen worden thans ingenomen door kantoren der stads Bank van Lenningen (Wordt vervolgd). K. L. SCHAMP.

Foto C. Steenbergh.

TAKJE VAN DE RIBES SANGUINEUM.

SIERBESSEN.

WANNEER er van bessen gesproken wordt, dan denkt men gewoonlijk in de eerste plaats aan aal- of kruisbessen. Onze huisvrouwen denken dan aan bessensap of bessensap, de z.g.n. liefhebbers aan bessengenever of nieuwood.

Toch is er een groote groep van bessen die niet zulke verleidelijke producten geven, maar die voor de tuinversiering zoo goed als onontbeerlijk zijn en waarover men zich ook moet verwonderen, dat zij betrekkelijk zoo weinig worden aangeplant; zeker veel minder dan zij wel verdienen.

Merking komt, is de *Ribes sanguineum* en haar verschillende variëteiten. Deze bes vormt een heester, die niet veel hooger wordt dan een paar meter, haar twijgen zijn onbewapend; haar bladeren worden ongeveer 5 cm. groot, zij zijn vijflobbig, aan de randen gezaagd, aan de bovenzijde licht, aan den onderkant dicht behaard.

Het meest aantrekkelijk is deze heester in het vroege voorjaar; tegelijk met de jonge scheuten, dus voordat zij in blad staat, ontwikkelen zich de bloemtrosjes, die ongeveer 5 cm. lang worden en dicht met donker roode bloempjes zijn bezet.

Wanneer het weer wat gunstiger is, dan zo'n Sierbes reeds in de tweede helft van Maart in vollen bloei staan; zij levert dan een schitterend gezicht op, daar zij zoo rijk kan bloeien, dat zij reeds van verre gezien opvalt.

De Sierbessen zijn bijzonder gemakkelijke heesters, zij nemen ieder grond van lief, hoewel zij aan een voedzamen, goed water doorlatenden bodem natuurlijk de voorkeur geven. Ook ten opzichte van haar standplaats zijn zij niet kieskeurig, zoodat zij zelfs in een stadstuin met succes gebruikt kunnen worden; in grootere tuinen zijn zij voor het planten in heestergroepen bijzonder geschikt. Bij het planten moet men een goed ruim gat maken en ook den ondergrond behoorlijk los spitten. Eenmaal geplant, vereischen zij niet veel zorg meer; geraden is het in het najaar wat ruigen mest aan haar voet te leggen en dat vroeg in het voorjaar door den bovengrond heen te spitten.

Hoe minder men aan deze *Ribes*-soorten snoeit, hoe rijker zij in den regel zullen bloeien. Worden zij te veel en daardoor te bossig, dan moeten zij uitgedund worden, hetgeen steeds onmiddellijk na den bloei moet geschieden; door voor den bloei, dus in den winter, te snoeien, snijdt men al de bloemen weg.

Het meest bekend is de gewone *Ribes sanguineum*;

aanbeveling verdienen echter ook de variëteiten *albidum*, die zeer rijk met bijna witte bloemen bloeit, de *carneum grandiflorum* met licht roode, groote bloemen en de *atrorubens* met donkerroode bloemen.

Aardig is het, wanneer men half Februari takken van deze *Ribes* afsnijdt en ze in een vaas met water voor het raam van een warme kamer zet. Spoedig zullen dan de knoppen zich gaan ontwikkelen en lang duurt het niet of de takken zijn met de bloemtrosjes overdekt.
E. Th. W.

LENTEFEESTEN BIJ DE PARSIS.

TOEN in het jaar 652 n. Chr. de Arabieren het rijk der Sassaniden verwoestten, vervolgden zij te vuur en te zwaard ook de Parsi's of Gèbrs. De Parsi's evenals de Perzen van het Iranische ras, hadden vóór dezen in het tegenwoordige Perzië en Mesopotamië een groot rijk gesticht dat zij tot een hoogen trap van bloei brachten. Van hun luister en macht is niets meer over doch aan hun godsdienst zijn zij trouw gebleven, waarom zij zoo hardnekkig door de Mahomedanen vervolgd werden.

Dit had tengevolge, dat zij naar de kuststreken van Indië de wijk namen, waar zij nog in gering, steeds afnemend aantal wonen. Men vindt ze vooral gevestigd bij Bombay. Hun hooge ontwikkeling doet hen een voorname plaats innemen onder de andere veel talrijker rassen, die Indië bewonen.

Het zijn zachtzinnige, begaafde menschen, die de leer van Zoroaster getrouwd aanhangen en de daarmede gepaard gaande plechtigheden nauwlettend in acht nemen.

Hun voornaamste feest is nieuwjaar. En als men nu weet dat zij de zon, de levenwekkende warmte en de bron van het licht, hoogelijk vereeren, dan kan het niet verwonderen, dat zij het nieuwe jaar rekenen te zijn ingetreden, met de lente dag- en nachtevening, bij hen noroz geheeten.

Volgens Zoroaster's voorschrift moeten aan het einde van ieder jaar tien dagen op bijzondere wijze gevierd worden: vijf eerste moeten aan stille zelfbeschouwing, zelfkennis en boetedoening gewijd worden, de andere vijf zijn bestemd voor de familiefeesten.

Sinds de verdrijving uit hun vaderland, is het hun niet wel mogelijk nog alle tien dagen, zooals voorgeschreven, te besteden. Daarom hebben zij het nieuwjaarsfeest bekort tot op een avond en één dag. Den eersten noemen zij Fateti, nacht van boete en berouw, de dag is echter aan vreugde en vroolijkheid gewijd. Reeds lang te voren versiert ieder gezin het mooiste vertrek van zijn huis, met bloemen en vruchten; zoodra de duisternis intreedt wordt het vertrek verlicht en worden welriekende stoffen en de bast van den aloë gebrand. Een zinnebeeld van reiniging en verdrijving van kwade stoffen en slechte invloeden, zooals de zon, het vuur, ook reinigt en zuivert. Het geheele gezin komt in het vertrek bijeen, zingt plechtigheden, meest van godsdienstigen aard en gewoonlijk aan de afgestorvenen gewijd. Daarbij buigt ieder voor de met vruchten, wijn, melk en zoete spijzen beladen tafels, eerbiedbetoon voor de levenwekkende macht, die dat alles schonk en hare werking weer met kracht begint. Ook plechtigheden worden verricht, waarna men zich geheel verkleedt. Dan is de tijd van bidden en godsdienstige plechtigheden voorbij en die van genoegen en vermaak begint.

De vreugde is van heel onschuldigen aard en bestaat grotendeels uit zang en muziekspel, dansen en kinderspelen. Deze soort nieuwjaarsviering onderscheidt zich daardoor zeer gunstig van alcoholhoudende dranken en uitgezochte spijzen, wat helaas ook in Nederland zoo dikwijls gebeurt.

De allervroomsten onder de Parsi's verzamelen zich tegen middernacht om het heilige vuur en bidden tot het aanbreken van den dag; het ochtend-gloren begroeten zij met een gewijd klokje. Ook komen zij in den eenigen tempel, dien zij te Bombay hebben, bijeen, waar zij eerbiedig, uren lang, geduldig kunnen luisteren naar de godsdienstige liederen, die een khiali voordraagt, waarbij hij zich op een tamboerijn begeleidt.

De oude overgeleverde nieuwjaarsgroet der Parsi's, de hama-zor, waarin hun godsdiensttrouw en vriendelijke gezindheid zoeschoon tot uiting komt, luidt: „Alles zij rein tusschen ons! Een lang leven en volkomen geluk zij u beschoren;” welke wensch door een vriendschappelijken handdruk bekrachtigd wordt.

G. WIJGMANS.

DE EERSTE CROCUS.

Zoo blank als een bruid,
Ziet m'n tuintje er uit,
Nu Maart weer haar staart heeft geroerd.
't Is al hagelwit;
Op m'n vensterbank zit
Een musch, die op broodkruimels loert.

Ik staar naar de lucht,
Waar een kraaienschool vlucht,
Als inktkladden zwart op papier.
Maar kijk! daar omlaag,
Wat is dat bij de haag?
Waarachtig, ik fluit van plezier.

Een crocusje fijn,
Als een vlammetje klein,
Staat tussen haar sprietjes zoo broos,
Een elfje gelijk,
Uit het fabelenrijk,
Pluimlicht en ragfijn als een roos.

J. G.

DE PELSJAGERS.

(28)

EEN VERHAAL UIT ATHABASCA
DOOR HULBERT FOOTNER.

HOOFDSTUK XX.

BEZOEK.

HET licht was achter Colina, zoodat Ambrose haar gelaatsuitdrukking in het eerst niet kon waarnemen. Er was iets in haar uiterlijk veranderd; zij droeg het hoofd niet zoo hoog meer. Zij had een eenvoudig blauw linnen kleed aan en haar haar bedekte haar ooren. Colina was een van de vrouwen, die zich onbewust kleeden naar hun stemming. Ze zag er nu anders uit, doch het was ongetwijfeld Colina.

Het gezicht van haar dierbare gestalte gaf hem evenals vroeger een schok van verbazing. Al het bloed scheen uit zijn hart weg te vloeien; hij hield zijn hand achter zich tegen den wand om zich te steunen. Ook in haar gezicht ontdekte hij veranderingen. Het droeg sporen van slapeloosheid en lijden. Trots maakte haar oogen nog koud en terughoudend, doch de oude brutale aanmatiging was verdwenen. In den golf van teederheid voor haar, die hem omhulde, vergat hij zijn voornemen een uitdagende houding aan te nemen, vergat hij zijn wanhopigen toestand, vergat hij alles, behalve haar.

Hij was niet in staat te spreken en Colina zweeg eveneens. Zij deed een stap naar binnen en hield haar hand op den rug van den eenigen stoel. Haar oogen waren neergeslagen. Enslie verbrak het stilzwijgen.

„Wenscht U dat ik blijf?” vroeg hij Colina eerbiedig.

Zij zag Ambrose ernstig aan. „Kan ik iets voor je doen?” vroeg ze stijf.

„Ja,” antwoordde Ambrose.

Na eenige oogenblikken van aarzeling zei ze tegen Enslie: „Wees zoo goed en wacht buiten.”

Ambrose's hart sprong op. Nauwelijks had de deur zich achter Enslie gesloten en zijn hart stortte zich uit: „Colina! Hoe goed van je om te komen. Het maakt me zoo gelukkig je te zien. Als je wist hoe ik er naar gehongerd heb je te zien! Wat zie je er lief uit in die japon! Je haar is ook anders opgemaakt. Het is alsof de zon hier is gaan schijnen. Je ziet er vermoeid uit. Ga zitten. Neem wat thee. Wat ben ik een gek! Je wil niet eten in een gevangenis, wel?”

Haar oogen sperden zich wijd open bij zijn uitbarsting. Ze deinsde van hem terug.

„Wees niet bang,” zeide hij. „Ik zal je niet aanraken — een gevangenisboef! Ik verbeeld me niets. Ik weet hoe je over mij denkt. Ik kan er niets aan doen. Als je wist hoe ik alles opgekropt heb. Ik moet tegen iemand spreken, anders word ik gek. Nu ik je zie, vergeet ik alles. O, het was goed van je om te komen.”

„Ik bezoek alle gevangenen,” verklaarde Colina voorzichtig, „en ik geef ze, wat ze morgen voor de reis noodig hebben.”

Dat maakte hem plotseling stil. Hij zag haar aan met een vreemden glimlach, teeder en bitter. „Liefdadigheid!” mompelde hij. „Dank je, ik heb warme kleren en dergelijke dingen genoeg.”

Colina beet zich op de lippen. Er waren eenige oogenblikken van stilte. Hij zag haar verlangend aan. Ze was hem zoo lief, dat hij niet anders dan vriendelijk tegen haar kon zijn.

„Ook al goed; het was toch allemachtig goed van je om te komen,” zeide hij.

„Je zei, dat ik iets voor je kon doen,” mompelde zij.

„Ga zitten.”

Ze ging zitten.

„Ik zal je geen persoonlijke gunsten vragen,” zeide hij. „Je zoudt iets kunnen doen terwille van de gerechtigheid.”

„Dat komt er niet op aan,” zei ze. „Wat is het?”

„Laat mij ook een weinig trots,” zeide hij. „Het is niet gemakkelijk aan je vijanden gunsten te vragen. Ik ben omringd door menschen, die me haten en mij voor schuldig aanzien. Ik heb natuurlijk

even weinig kans op een eerlijke behandeling als een spion in tijd van oorlog. Ik begin dat in te zien. Eerst heb ik gedacht, dat er niets kon gebeuren zoolang je geweten zuiver was.”

„Wat kan ik doen?” vroeg ze weer.

„Ik neem aan, dat je liefst zou hebben, dat ik vrijkwam,” vervolgde Ambrose. „Aannemende dat — dat dat oude gevoel dood is, kan het toch niet erg plezierig voor je zijn de overtuiging te hebben, dat iemand, die je eenmaal lang niet onverschillig was, een moordenaar en verrader is.”

„Spaar me,” mompelde Colina.

„Je ziet, je hebt wel een reden om me te helpen,” hield Ambrose vol. „Ik dacht eerst aan Simon Grampierre, doch hij is gearresteerd. Toen heb ik zijn zoon Germain te spreken gevraagd. Dat wilde de Inspecteur niet toelaten. Daarna heb ik de hoop opgegeven. Doch nu ik jou gezien heb, voel ik de lust weer opkomen om me te verdedigen. Ik dacht, dat je misschien een briefje voor me aan Germain zoudt willen laten brengen.”

„Zeker wel,” zeide ze.

„Je kunt het lezen,” zeide hij met nadruk, „dus kun je je overtuigen, dat er niets verraderlijks instaat.”

Ze maakte een afwerend gebaar.

„Ik zal het dadelijk schrijven,” zeide hij. Hij droeg het theeblad naar het bed en Colina gaf hem den stoel.

„Ze hebben mij schrijfgereedschap gegeven,” vervolgde Ambrose met een treurigen glimlach. „Vermoedelijk verwachten ze, dat ik den een of anderen keer een bekentenis zal schrijven.”

Aan Germain Grampierre schreef hij een eenvoudig, kort verslag omtrent Nesis en maakte hij het duidelijk, van hoe groot belang het was haar te vinden.

„Wil je het lezen?” vroeg hij Colina.

Zij schudde haar hoofd. Hij overhandigde haar het briefje ongesloten en zij stak het in haar kleed.

„Ik ben je heel dankbaar,” zeide hij met een poging om gewoon te schijnen. „Wat staat je haar je zoo aardig,” vervolgde hij inconsequent. De woorden verrasten hem.

Zij keerde zich plotseling om. Het werd donker in den shack en hij kon haar gelaatsuitdrukking niet meer onderscheiden.

„O, moet je al weg?” vroeg hij plotseling. „Blijf nog een paar minuten. Het zal hier vreeselijk zijn als je weg bent.”

„'t Heeft geen nut,” fluisterde zij.

„'t Is waar,” zei hij ruw, „'t heeft geen nut.” Hij keerde haar den rug toe. „Goeden avond en wel bedankt.”

Zij aarzelde met de hand aan de deur. „Is er — is er niets meer, dat ik voor je kan doen?” vroeg ze.

„Neen, dank je.”

Toch bleef ze nog. „Je hebt je eten nog niet aangeraakt,” zei ze met zachte stem. „Mag ik je iets van huis zenden?”

„Neen!” riep hij vlug. „Geen medelijden, geen liefdadigheid als 't je blijft.”

Colina tastte onhandig naar het slot van de deur — en liet de hand weer zakken.

„Waarom ga je niet?” vroeg hij. „Ik kan het niet verdragen.

Foto W. C. de Hardt.

DE OUDE ST. ANNA-KAPEL TE HEUSDENHOUT
NABIJ BREDA.

Ik weet, dat je mij haat. Dat zeg ik mezelf elk oogenblik. Wees eerlijk, en toon, dat je me haat en houd je niet alsof het je speelt!"

"Ik haat je niet," fluisterde zij.

Hij zag haar aan met ontzetting in zijn oogen. „Om Godswil, ga!" riep hij uit. „Je maakt de hoop in mij wakker; het zal mijn dood worden als het vergeefs is. Ik kan niet meer verdragen. Ga!"

Zijn verbaasde oogen zagen haar wankelend naar hem toe komen met uitgestoken handen.

„Ambrose — ik — ik kan niet," fluisterde zij.

Hij nam haar in zijn armen.

Colina brak in hevig schreien uit en hing aan hem als een kind. Hij drukte haar vast tegen zich aan en mompelde onhandige en onsamenhangende woorden van troost.

„Schrei maar niet, lieveling. Trek het je niet zoo aan. Het is nu in orde. Ik kan niet zien, dat je zoo'n verdriet hebt!"

„Ik heb je lief," snikte ze. „Ik heb nooit opgehouden je lief te hebben. Het was iets buiten mij, dat me bewoog je te haten. Sedert dien nacht heb ik in een hel geleefd. . . . En nu vind ik je zoo terug. Niets te eten als brood en zout spek! Ieder woord dat je zei stak me als een mes in de borst. En geen enkel woord van verwijt!"

„Hoor nu eens!" zei hij, trachtende te lachen. „Jij hebt me hier niet opgesloten."

Eindelijk hief ze haar betraand gezicht naar hem op. Aan zijn schouders hangend en hem onderzoekend aankijkend, zei ze: „Zweer, dat je onschuldig bent en ik zal nooit meer twijfelen."

Hij schudde het hoofd. „Geen eeden meer!" zei hij. „Als je je laat overtuigen door woorden, zal je weer aan me twijfelen, zoodra je weg bent en de anderen weer hoort. Het moet van binnen uit komen. Woorden beteekenen niets."

Colina liet haar hoofd hangen. „Je hebt gelijk," zei ze vernederd. „Ik geloof, dat ik een excuus noodig had om mijn trots te ontzien. Ik geloof in je met mijn geheele hart. In werkelijkheid heb ik nooit aan je getwijfeld. Ik schaamde me, ik was bang, ik weet het niet precies. Ik was een lafaard. Maar ik heb er voor geleden — iederen nacht. Veracht je mij?"

Hij lachte luchthartig. „Je verachten? Dat is grappig! Het was natuurlijk. Een verfoeilijke samenloop van omstandigheden. Ik heb je nooit de schuld gegeven". Ze zwegen eenige oogenblikken. Ze keek op en zag dat een vreemde glimlach om zijn mond speelde.

„Wat is er?" vroeg ze.

„Niets bizonders," antwoordde hij. „Menschelijke wezens schijnen erg elastisch te zijn. Na alles wat ik doorgemaakt heb de laatste dagen — je weet het niet — komt nu dit. Jij lieveling! Het is een wonder, dat de schok mij niet gedood heeft; maar ik gevoel me nu heerlijk. Volkomen bevredigd. Wat er nu gebeurt kan me niet schelen!"

Het was nu Colina's beurt kwistig met haar ingehouden liefkoozingen te zijn. Na eenige oogenblikken maakte zij zich los uit zijn omarming.

„Ze zullen wel verwonderd zijn, dat ik zoo lang weg blijf," zei ze. „En mijn oogen zijn rood. Enslie zal het wel zien als ik buiten kom."

Ambrose goot water in zijn kom. „Bevochtig je oogen hier in," zei hij. „Als je klaar bent, zal ik Enslie roepen. Als hij binnenkomt uit het licht, zal hij niets opmerken. Je kunt vóór hem er uitgaan."

Colina baadde haar gezicht. Toen hun oogen elkaar ontmoetten, bloosden en lachten zij.

„We moeten snel beslissen wat we moeten doen," zei ze haastig.

„Lees dien brief eerst," zei Ambrose.

Zij las hem, tegen zijn schouder leunend. „Een vrouw," zei ze met veranderde stem. Ze las verder. „Ze hielp je ontsnappen." Colina keerde zich om en zag hem aan. „Ze geloofde zeker in je," zei ze terwijl haar lip begon te krullen.

Ambrose's hart zonk. „Nou, Colina —" begon hij. „Wel, ze heeft er nooit iets in gezien."

Colina raadpleegde den brief weer. „Ze liep met je weg." Haar stem klonk bitter.

„Volgde mij," verbeterde Ambrose.

„Ze had je lief," riep ze beschuldigend.

„Twijfel je nu al aan me?" riep hij ontsteld. „Wees redelijk. Je weet hoe het gaat met die Indianenmeisjes. Het gezicht van een blanke hypnotiseert ze. Je hebt hier gewoond en moet het opgemerkt hebben — neem je me dat kwalijk?"

Ze schonk geen aandacht aan deze vraag. Ze deed haar best zich te beheerschen en zeide: „Beantwoord me één vraag. Dat is mijn recht. Heb je haar ooit gekust?"

Een hevige schrik beving hem en hij zocht naar woorden.

„Je aarzelt," riep Colina, plotseling buiten zichzelf. „Je hebt het gedaan. O! verschrikkelijk!" Krachtig wreef ze haar mond met den rug van haar hand.

„Een bruin meisje. Een tepee-bewoonster — een wilde — bah! Zoo zijn nu de mannen!"

Een oprechte boosheid maakte hem flink. Ruw greep hij haar polsen. „Luister," zei hij op een toon, die haar deed zwijgen. „Toen ik haar vaarwel zeide bij de rivier, vroeg ze het mij. Ze had pas haar leven gewaagd om mij te redden, meer dan haar leven misschien. Wat had ik moeten doen? Zeg me dat."

Colina weigerde de vraag te beantwoorden. Haar voorgewende koudheid was pijnlijk om aan te zien. Ze was nu niet mooi. „Vraag het me niet," zij ze spottend. „Mannen begrijpen zoo'n vrouw zeker. Maar ik niet."

Ambrose wendde zich af met een hulpeloos gebaar. Colina liep trotsch naar de deur. Binnen tien minuten was hun wonderlijk geluk geboren en gestorven.

„Je hebt nu zeker geen lust om mijn brief door te zenden," zeide Ambrose geheel ontmoedigd.

Colina werd rood van schaamte, doch zij wilde het hem niet laten opmerken.

„Zeker wel," zei ze koud. „Wat heeft het met een kwestie van recht te maken?"

Beleedigd en verontwaardigd, wilde Ambrose geen stappen tot toenadering doen. „Ik moet er nog iets bijschrijven," zei hij koud, zijn hand naar den brief uitstekend.

„Ik kan niet wachten tot je het geschreven hebt," zei ze. „Zeg het mij maar. Ik zal het er bijschrijven."

„Ik houd het voor waarschijnlijk," zei Ambrose, „dat men Nesis" — Colina kromp bij den naam ineen — „uit het Kakisa-dorp heeft laten verdwijnen. Er zijn twee andere dorpen, een aan het Buffalo-meer en een aan de Kakisa-rivier. Ze voerden haar met mij de rivier op, dus is het niet waarschijnlijk, dat ze aan het Buffalo-meer is. Ik denk, dat ze bij het Kakisa-meer is, als ze nog leeft."

Colina boog. „Ik zal het Germain Gram-pierre zeggen," zei ze. Haar hand zocht de deur.

Ambrose's hart stond bijna stil. „O, Colina," riep hij verwijtend en smeekend.

Ze ging naar buiten zonder te antwoorden.

Ambrose wierp zich op het bed en vloekte zijn noodlot weder. Hij was niet ervaren genoeg om in te zien, dat dit niet noodzakelijk een finale breuk was. Den geheelen nacht trachtte hij zijn hart tegen het lot en Colina te harden. Het was nu moeilijker. Toen de ochtend aanbrak gevoelde hij zich ellendig.

Het was nog vroeg, toen Enslie hem een briefje door het raam gaf. Ambrose kende het handschrift en scheurde het met bevende vingers open. Hij las:

„Mijn liefste, ik was hatelijk. Het was de minste soort jaloezie. Ik was woedend op haar, omdat ze je hielp, toen ik aan de zijde van je vijanden stond. Het heeft mij den geheelen nacht gefolterd. Vergeef het mij. Ik ga Nesis zelf zoeken. Dat is de eenige manier, waarop ik het weer goed kan maken. Ik heb je lief.

Colina."

(Wordt vervolgd).

BEDREIGD SCHOON.

Dezer dagen is het landgoed „Het Vaelveldinck" onder Hengelo (Geld.) verkocht. Van de mooie dennenbosschen, die de bezitting sierden, is reeds een groot gedeelte aangekocht voor de Staatsmijnen. Kan een onzer lezers ons misschien aan een mooie foto van het natuurschoon op dit landgoed helpen?

Het huis „Nieuw-Herlaer" bij Vught (N.-Br.) komt onder den hamer. De Fransche Benedictinessen, die het de laatste jaren bewoonden, gaan naar hun vaderland terug.

Van het oude kasteel is alleen de 15de eeuwse toren over; het tegenwoordige huis dagteekent van 1791, doch is daarna verschillende malen verbouwd en heeft achtereenvolgens als seminarie, doofstommeninrichting en klooster dienst gedaan.

Voor verdere bijzonderheden verwijzen wij naar het artikel in No. 21 van 1914, waarin ook een afbeelding van het huis is opgenomen.

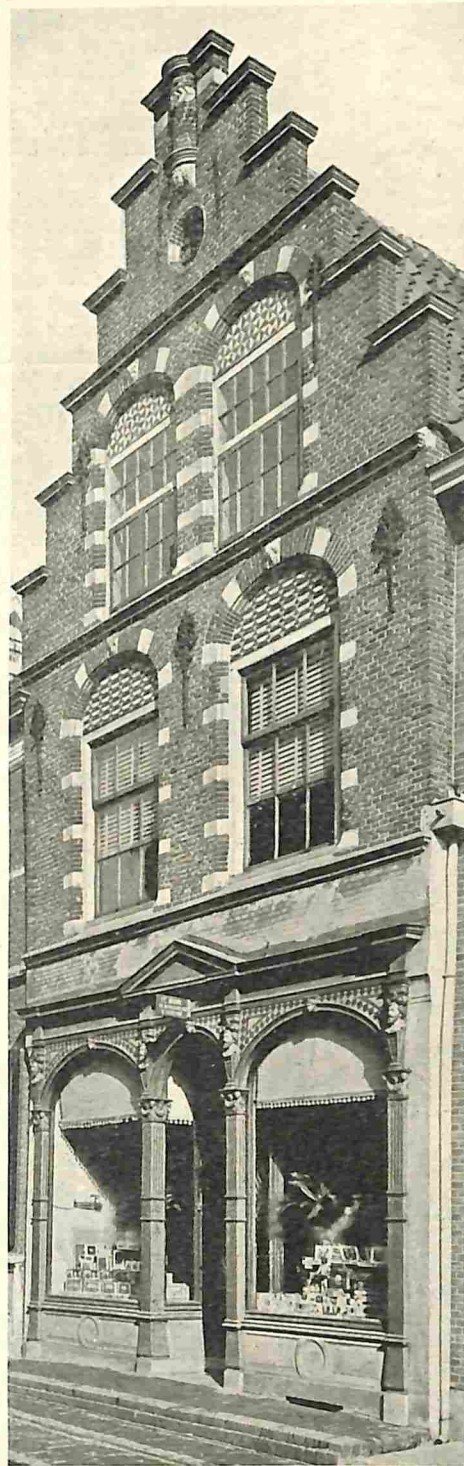

Foto C. Steenbergh.

AANKOOP DER VEREENIGING
„HENDRICK DE KEYSER".
HUIS IN DE KAPELLESTRAAT TE
OUDEWATER.

De winkelpui is modern. Opmerking verdient de
typisch-Oudewatersche baksteen-mozaiek vulling in
de bogen boven de vensters.